Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak petek. Leto VIII. Št. 31.

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
Naročnina četrtletno 15 din
za pol leta 30 din
za vse leto 60 din
Posamezne številke 1.50 din
V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 4. avgusta 1939.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
Poštnočekovni račun:
Ljubljana št. 16.176
Rokopisov ne vračamo
Oglasi po tarifu
Tiska Zadružna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Univerzitetna knjižnica v Ljubljani

Osrednja in banovinska zakonodaja

Potem ko je bil »izgradil lokalno upravo«, po našem prepričanju v precej bolehni izmeri, načne dr. P. predmet razdelitve zakonodaje. Iz nižje navedenih zadevnih odstavkov bomo spoznali zopet, da je tudi ta razdelitev samo navpična, utesnjena v unitaristično zajeti oklep istega stanja, v katerem smo že. Koncesije, ki se zdijo v tej razdelitvi, so znatno bolj oblikovne, kot resnične; v tem poglavju se že razgalja precej nedvoumnih obstanek pri dosedanjem, preosnava pa za — fikcijo. Ali, naj govori dr. P.!

Zakonodajo je treba decentralizirati in razdeliti med narodno predstavništvo in banovinski zbor (sabor!) kot avtonomno zakonodajno telo, zakonodajno delo obeh pa je treba koordinirati zaradi vzajemne skladnosti.

Zakonodajni avtonomiji banovine je treba prepustiti vse stvari, katere zaradi različnih kulturnih, družbenih ali gospodarskih razmer ne morejo biti predmet skupne zakonodaje ali pa tega treba ni, in one, ki morajo biti obdelane zaradi svojega značaja po krajevnih nagibih.

Na vsak način pa je treba pridržati državni zakonodaji: dvor, državni in pravni red, pravosodje, zunanjo politiko, vojsko, državno varnost, državljanstvo, vere, državne finance in nadzor nad samoupravnimi financami, narodni denar, mere in uteži, avtorsko pravo, splošno statistiko, zunanjo trgovinsko politiko, zaposlovanje prebivalstva, populacijsko, kmetijsko in kolonizacijsko politiko ,promet na suhem, v vodi in v zraku, pošto, brzojav, telefon in radio — končno — osnove prosvetne, gospodarske, družbene in zdravstvene politike.

Če izvzamemo izrazoslovje in si pridržimo premislek glede »koordiniranja«, je prvi odstavek sprejemljiv, tako zelo je samo — teoretičen. V izrazoslovju pa vidimo tisto prizadevo sprejemanja hrvaških oznak za ustanove v vsej državi, ki je že leta 1929 ob razdelitvi države na »banovine« poskušala potolažiti predvsem Hrvate za proti njihovim narodnim mejam izvršeno parcelacijo s proticeno »recepcije» izraza »banovina« in »ban«. Na danem področju si izposoja dr. P. izraz »sabor« ali izkušnja z neuspehom povzetja banovin in banov govori zoper primernost takih izposojil. Hrvati so prav zelo zamerili, da se je izraz, ki njim pomeni upravno obliko lastne državnosti, uporabil za ime upravne razdelitve drugačne državnosti. Zamena »banovinskega sveta« z »banovinskim saborom« bi vplivala politično še slabše, ker bi perdstavljala vztrajanje pri tistih namerah, ki so pokvarile uspehe iz leta 1929.

Pričakovati smemo sicer obrambo, da je dr. P. izbral izraz »sabor« vprav s tem namenom, da oznameni z izbero izraza višjo politično vlogo pokrajinskih odredbodajnih zborov, kakor bi jo pa imeli v ustavi predvideni »banovinski sveti«. Pri razčlenitvi tretjega odstavka pa se bomo z lahkoto prepričali, da tudi »banovinskim saborom« po zamisli dr. P. ne bo pripadala dosti drugačna naloga, kakor je tista, ki jo danes izvršuje med Hrvati iz lastne pobude in bolje Gospodarska sloga. Izraz »sabor«, ki pomeni Hrvatom v resnici zakonodajno delo lastne državnosti, bi bil ponižan na vlogo imena, ki naj jih tolaži za drugačno, bolj tvarno izgubo vrednosti ustanove, ki je imela isto ime v prejšnjih časih. Prav tako, kot so postali bani — po desetdnevnem večjem pomenu — z novelo k zakonu o notranji upravi spet samo — vidovdanski veliki župani, banovine pa zgolj ozemeljsko povečane vidovdanske oblasti.

Zaradi zgodovinske točnosti bi kazalo na tem mestu spomniti, da je bil dr. P. v tistih časih načelnik v notranjem ministrstvu, od 5. VIII. 1929 dalje do imenovanja za pomočnika bana v Ljubljani, t. j. do 12. X. 1929 pa celo generalni inspektor notranjega ministrstva; da je zakon o razdelitvi kraljevine na banovine z dne 3. X. 1929 določal dokončno pristojnost banov, zakon o noveli k zakonu o notranji upravi z dne 9. X. 1929 pa jo je spet skrčil na prejšnjo, srednjo pristojnost bivših velikih županov. Dr. P. je bil torej v tistih kritičnih trenutkih na zelo, zelo vplivnem mestu tiste birokracije v osrednji upravi, ki ji moramo pripisati vse zasluge, da je bila prvotna, razmeroma široka in visoka pristojnost banov že po desetih dnevih spet pristrižena. Tembolj bi moral torej paziti, kadar »usvaja« hrvaške izraze!

Drugi odstavek ogrodja »razdelitve zakonodaje« postavlja na oblično zakonodajnem terenu takoimenovano splošno pristojnost banovinskih zborov. Še ta je že v ogrodju skrčena na zadeve, a) ki zaradi različnih kulturnih, družbenih ali gospodarskih razmer ne morejo biti predmet skupne zakonodaje, b) ki morajo biti obdelane zaradi svojega značaja po posebnih krajevnih nagibih. Razlika med zadevami obeh vrst je tako nežna, da bi jih mi na njegovem mestu dali kar vse skupaj v eno vrsto. Toda pristavili bi tudi opozorilo, da unitarist sploh ne sme priznati takih posebnosti posameznih delo vdržave ali celo »naroda«, ki dovoljujejo ali celo izsiljujejo posebno obravnavanje kakršnih koli zadev. Unitarist, ki take zadeve priznava, se zanikuje, se zapleta v protislovje, iz katerega se bo v praksi rešil dosledno tako, da bo priznanje pridržal teoriji, dejansko pa bo vse posebne zadeve reševal po enem samem kopitu iz središča. Zgled: dosedanjih dvajset let z najnovejšimi uredbami o sodnikih in sodiščih vred!

Namenoma uporabljamo zgoraj prilastek **oblikovno** zakonodajno področje. Dr. P. hoče namreč ne samo decentralizirati zakonodajo, temveč jo tudi »koordinirati«. Razdelitev zakonodaje med »narodno predstavništvo« — ki po splošnih vodilih načrta in pri sedanjem stanju samo za sebe ne bo imelo (in nima zdaj) zakonodaje, temveč jo deli s krono — in med »banovinske sabore« se da namreč s sočasno »koordinacijo« na unitaristični podstavi rešiti le tako, da bo »narodno predstavništvo« predpisovalo zakone, »banovinski sabori« pa bodo smeli izdelovati »za posebne razmere svojega krajevnega področja« prikrojene izvršilne splošne naredbe, ki bodo veljavne le, če bodo v skladu z zakonom. To pa bo nadzorovala brzčas — osrednja uprava, ko nima načrt nobene sledi o mislih dr. P. glede preosnov upravnega sodstva, kaj šele da bi vseboval le najmanjši zametek **ustavnega** sodstva.

Področje bodočih »banovinskih saborov« bo tore jvsebinsko zgolj upravno, ne pa zakonodajno. Če bi se že zdela ta sdba prenagljena, je treba samo natančneje premisliti o tem, kar pravi dr. P. v tretjem odstavku ogrodja za »razdelitev zakonodaje«.

Kdor postavlja za določeno vrsto javnih organov obseg splošne pristojnosti, je dolžan našteti posebno pristjnst tistih organov, ki imajo višjo moč. Tako je storil tudi dr. P. Če pustimo na strani dolgo vrsto, ki jo našteje, je za nas predvsem značilno dognanje, da rešuje dr. P. vprašanje o tistem činitelju, ki bo odločal o razdelitvi, v prid osrednjim, »vsedržavnim« organom. To, **odločilno** vprašanje notranje preureditve rešuje dr. P. v svojem načrtu v nasprotju z vodilom enakopravnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev kot ustanovnih narodov skupne države, s tem pa tudi v nasprotju z vodilom narodne vrhovnosti. On pravi namreč, da je treba na vsak način pridržati državnemu zakonodajstvu državni in pravni red. V področje le-tega pa spada tudi odločanje o tem, o katerih predmetih smejo sklepati »zakonodaje« pokrajinskih zborov. Iz tega sledi, da bo bodoče osrednje zakonodajno telo izločalo dotične predmete po sklepu svoje večine, čeprav mogoče posebej za to določene. Kadar se pa več narodnih vrhovnosti sporazume glede ustanovitve skupne države, odloča vsaka teh narodnih vrhovnosti o tem, katere predmete izloči iz svoje prvotne pristojnosti in odda skupni, drugotni. Kadar se o tem razpravlja in sklepa ,je odločilna enako za vse dogovorjena in dosežena večina pri vsaki izmed njih. V tej smeri je načrt dr. P. izrazito nasproten prizadevam za dosego sporazuma med Hrvati in Srbi, torej samodejno tudi nasproten prav razumljenim slovenskim narodnim pravicam.

Rekli smo, da našteva dr. P. dolgo vrsto predmetov posebne pristojnosti državne zakonodaje. Ta vrsta — videli ste jo zgoraj — pa ni samo dolga, temveč izčrepna: dr. P. našteva — pri nekaterih predmetih s pridom nedoločeno — kratko in malo vse pristojnosti današnje osrednje zakonodaje, štiri od teh z »omilitvijo«, da ostaj osrednji zakonodaji le pristojnost za »temelje«. Spričo tako **splošne** pristojnosti osrednje zakonodaje bi moral vsaj primeroma navesti, kaj bi moglo še ostati za zakonodajno pristojnost »banovinskih saborov«. Ko tega ni storil, se nas polašča bojazen, da tega storiti ni več mogel, ker ničesar več bilo ni. Njegovi »banovinski sabori« torej res ne bodo nič drugega, kot že »sedajni« banovinski sveti, namreč fantomi.

P. O.

Po kongresu

Kongres Kristusa Kralja je končan. Čeprav ga je delec naše javnosti skoraj ignoriral in so ga skušali nekateri zagrizenci te javnosti v svoji omejenosti celo motiti s prav nedostojno surovostjo, ki gotovo ni v čast našemu imenu, je bil njegov potek vendarle nad vsa pričakovanja veličasten. Nihče, tudi prireditelji sami niso upali na tak odziv. Zidovi naše slovenske prestolnice so zbrali v kongresnih dneh v svoji sredi menda zastopnike devetnajstih narodov oziroma držav, deset in deset tisoče slovenskega ljudstva je prihitelo nanj in se udeleževalo raznih pobožnosti, ki so bile z njim združene. Kar dva kardinala in cela vrsta drugih visokih cerkvenih dostojanstvenikov mu je dajalo tudi veličasten zunanji sijaj.

Skratka: prireditelji morejo in morajo biti s kongresom več ko zadovoljni. Zadovoljni moramo biti pa tudi mi vsi že čisto s slovenskega stališča, kajti kljub grenkemu občutku, da med barvami številnih narodov še vedno niso plapolale tudi naše slovenske barve in da mu prireditelji seveda niso dajali tako nacionalističnega značaja kakor Madžari svetovnemu evharističnemu kongresu v Budimpešti, je ta kongres nedvomno vpisati kot aktivno postavko tudi v naše slovensko knjigovodstvo. Marsikdo iz velikega sveta, ki doslej morda ni vedel niti za obstoj našega slovenskega naroda, je imel v kongresnih dneh priliko videti na lastne oči, da živi na tem izpostavljenem koščku Evrope visoko kulturen slovanski narod, ki je sicer majhen, a ki v polni meri zasluži vse upoštevanje.

Nekaj pa je, kar vendarle nekako slabi ves vtisk. Gledali smo na primer naš lepi stadion, ki bo pač eden najlepših v srednji Evropi. Slovensko ljudstvo ga je postavilo zgolj le s svojimi lastnimi öulji in poörtvovalnostjo. Zaradi svoje revščine ga še nismo mogli dovršiti, toda medtem ko se Belgrad pripravlja, da bo na državne stroške postavil kar tri stadione naenkrat, pa za našega ni denarja, da bi ga mogli dokončati.

In še nekaj! Navzlic temu, da našemu ljudstvu upravičeno lahko očitamo mnogo premijhno politično izobrazbo in zavest, so pa ravno kongresni dnevi vnovič dovolj jako dokazali, da je v našem ljudstvu zakopan neizmeren zaklad idealizma in požrtvovalnosti. Od vseh vetrov, od Bele Krajine do Prekmurja, so prihitele množice v našo

slovensko prestolnico, premnogi so stradali po ljubljanskih ulicah, a so vendarle prišli. Kaj vse bi se dalo narediti iz tega ljudstva, če bi se njegovi politični »voditelji« vsaj malo zavedali svoje zgodovinske odgovornosti nasproti njemu. Iz njih usta neprestino slišimo kot opravičilo za svoje hlapčevanje, da naše ljudstvo ni vzgojeno za boj. Kakšno licemerstvo! Kadar koli so ga »voditelji« klicali v boj, se je vedno odzvalo v polnem obsegu. toda če le nekoliko premotrimo našo politično zgodovino, vidimo, da so bili še vedno voditelji tisti, ki so na vsej črti odrekli in s tem ljudstvo le kvarili. Da, je mnogo, premnogo neuporabnega pozitivnega kapitala v tem slovenskem ljudstvu, toda »merodajni« uporabljajo prav vsa sredstva, da te talente zakopujejo sedemdeset sežnjev globoko. Težak bo obračun zgodovine z njimi in žal nam je tega ljudstva, ki nosi in bo nosilo nasledke takega nesposobnega voditeljstva.

V. Ž. Ž.

O slovenskem vprašanju se ne govori

Dejstvo, da se slovensko vprašanje ne poudarja in stavlja v ospredje v teh dneh, ko se bližamo koreniti spremembi celotnega državnega ustroja, nam utegne še mnogo škodovati. Kajti po pravici menijo Srbi in Hrvatje ob tem molku naših voditeljev, da slovensko vprašanje ni pereče, in kolikor obstaja, da ga bo lahko rešiti z nekaj upravnimi spremembami in z nekaj »široke samouprave«. Namreč tiste samouprave, katere širino ni še nihče opisal, in če je kdo to samo poskusil, tedaj se mu je kar pod peresom spremenila v najstrožji centralizem vidovdanske zaščitne znamke.

V tem pogledu je poučno razravnavanje med sarajevskim »Jugoslovenskim listom« in »Obzorom«. V prvega je napisal dr. Ivan Pavičić sestavek, v katerem razlaga, zakaj se v naši državi sicer postavlja hrvaško vprašanje, ne pa slovensko. V Sloveniji da se je ves čas od prevrata vodila slovenska politika, in nikoli da se ni poskušalo, zatirati v imenu jugoslovenske ideologije ali narodne enotnosti slovensko samobitnost. Danes se tičejo slovenske pritožbe poglavitno finančnih in gospodarskih vprašanj.

Pravilno poudarja temu nasproti »Obzor«, da to naziranje ni pravilno. Kajti da so slovenski časniki in skupine, na primer ljubljanski tednik »Slovenija«, ki nepretrgoma pišejo o slovenskem vprašanju in zahtevajo, da se to reši hkrati s hrvaškim. Tudi tako imenovane ljubljanske punktacije so izhajale s stališča obstoja slovenskega vprašanja. Če pa Slovenci niso postavljali svojega vprašanja na enak način kakor Hrvatje, tedaj zato, ker ne igra pri njih zgodovinsko izročilo tiste vloge, kakor pri Hrvatih.

K tem »Obzorovim« in Pavičićevim izvajanjem bi mi pripomnili in ugotovili več stvari.

Najprej seveda ni res, da bi se v Sloveniji ne bilo nikoli poskušalo zatirati slovensko narodno samobitnost v imenu jugoslovenstva. Samo v našem listu si lahko vsa knabere težkih dokazov na pretek. Saj so bili časi, ko se ni smelo celo o slovenskem narodu niti govoriti niti pisati. Jugosloveni so nam v namenu, da ubijejo slovensko narodno zavest, razbili celo komaj doseženo upravno entnost, popolnoma po slaboglasnem zgledu Avstrije, ki ni hotela za nobeno ceno dovoliti zedinjene Slovenije, da bi nas tako laže strahovala in germanizirala. Slovenščino so jugosloveni spodrivali kot uradni jezik pri železnici, pošti, carini in drugod. In odvzeta nam je bila zlasti mogočost, da razvijamo svoje narodne in znanstvene zavode in ustanove. Saj smo morali celo za take stvari, kakor je Slovenska akademija za znanost in umetnost, dolg leta moledovati v Belgradu.

Sicer pa tista finančna in gospodarska vprašanja, ki jih Pavičić tako mimogrede omenja, mar ta ne pomenijo nič? Vsako narodno telo je hkratu gospodarski organizem, brez gospodarstva ne more živeti. In kdor slabi in ovira naše gospodarstvo, ta obenem že dela zoper našo narodno samobitnost. Prav mi smo podali dokazov več ko dovolj, da nam še ni zlepa kaka stvar v narodnem pogledu toliko škodovala, kakor jugoslovenski finančni in gospodarski centralizem. Kaj nam pomaga Akademija, če nima sredstev, da bi delala, kaj univerza, če manjka slušalnic, laboratorijev, knjig, uči!

Da, prav ima Pavičić, da so naše zahteve v prvi vrsti finančne in gospodarske zvrsti. A moti se, če misli, da zaradi tega, ker smo v narodnem pogledu zadovoljeni. Ne, prav zaradi tega, ker nismo narodno zadovoljeni in ob centralističnem finančnem in gospodarskem sestavu tudi nikoli ne bomo, hočemo imeti popolno finančno samoupravo.

Morebiti sestavki, kakor je Pavičićev, niso zmeraj napisani v slabi veri in nameri. Za hrvaško vprašanje ve vsak človek pri nas, ve vsak politično razgledan Evropec. Kajti hrvaški narodni zastopniki so kazali nanj, ga poudarjali in širili smisel za njegovo razumevanje. A človeka skoraj zazebe, če pomisli, da naši poklicani in manj poklicani voditelji o slovenskem vprašanju ne govore, da svet celo v najbližjem političnem okolju ne ve zanj. Mar čakajo res v svoji podložniško-drobtinčarski miselnosti, da bo rešeno samodejno? V politiki se ne doseže nobena reč brez boja. In če se navsezadnje zgodi, da bodo sicer Hrvatje dosegli svojo pravico, mi pa bomo slej ko prej ostali belgrajski privesek, tedaj se utegnemo sicer zmodriti glede cene nekaterih voditeljev, škode, ki jo bomo imeli zaradi tega, nam pa ne bo nihče poravnal.

Opazovalec

Slovenci pred Evropo 150 let po padcu Bastille

V založbi polmesečnika »Voix Européennes« (»Evropejski glasovi«) je izšla v Parizu za letošnji 14. julij knjiga »1789, Prebujenje narodov, Francoska revolucija, Osrednja Evropa in Balkan«. Knjiga se naroča pri reviji in stane 12 frankov.

Po uvodu, ki ga je napisal Albert Bayet, sledijo kratki posvetilni sestavki Edvarda Herriota, Edvarda Beneša, Nikole Jorge in glavni sestavek Kurta Kellerja »Misli leta 1789 in svobodnostno gibanje v južnovzhodni Evropi«.

Najzanimivejši del knjige predstavljajo nadaljnji sestavki, ki obravnavajo, razdeljeno po narodih, vplive francoske revolucije pri vsakem od teh narodov. V vrsti teh poročil za narode: turškega, za katerega je napisal tak članek Husein Nafiz, grškega (N. Plastiras in P. A. Argiropulo), rumunskega (Konsantin Graur), bolgarskega (Mihael Dimitrov in D. Borisov), srbskega (Raymond Gauthier), hrvaškega (Dinko Tomašić), češkega (Oton Pohl), avstrijsko-nemškega (Karl Rohrer) in madžarskega (Marcel Vallant) je sprejet v to knjigo tudi kratek, objektivno in izčrepno napisan sestavek Frana Kidriča: »Slovenci in velika revolucija«, tako da je slovenskemu narodu v tej knjigi tudi oblikovno priznana natančno ista višina svojepravnosti kot drugim vzhodno evropskim narodom.

To je za nas morebiti najrazveseljivejša okolnost ob — stopetdesetletnici francoske revolucije.

Članek Frana Kidriča obravnava sledove dogodkov v Franciji med Slovenci v razdobju med 1789 in 1795, opisuje odseve teh dogodkov pri posameznih, takrat tako redkih slovenskih izobražencih in njih krogu ter omenja vse vidnejše pripadnike idej francoske revolucije med nami in njih delovanje. Sklep članka opozarja na neutajljivo okolnost, da se je vprav v miselnem ozračju, oplojenem po francoski revoluciji, rodil in razvil Slovencem prvi in njih največji duh: France Prešeren, tako da so ideje francoske revolucije v odločilni meri pripomogle, da smo Slovenci s Prešernom dali Evropi tudi svoj kulturni delež k prebujenju narodov.

Žal se je v članek vtihotapila takoj v začetku kočljiva napaka, zaradi katere naj bi bili Slovenci zaradi »vekovne politične neodvisnosti« komaj mogli razvijati jezik in knjižno kulturo. Stati mora seveda zaradi »vekovne politične odvisnosti«. Tudi nekatera krajevna in osebna imena niso natisnjena dosledno; Čelovec in Tselovets, Navershnik in Naverchnik. Tega bo pa kriv stavec v tamkajšnji tiskarni.

Revija »Evropski glasovi«, ki izhaja v francoskem in nemškem jeziku v Parizu, 36, Rue de Laborde, je edina mednarodna revija, ki se ukvarja posebej z vprašanji in potrebami narodov v osrednji in južnovzhodni Evropi. Potrebna je vsestranske podpore zlasti od naše, slovenske strani. Priporočamo jo v naročanje. Tembolj priporočamo gornjo knjigo.

D. I. Š.

Rdeči križ vabi

Od »Dravskega banovinskega odbora Rdečega križa« smo prejeli letak, ki vabi prebivalstvo Slovenije, da pristopi k društvu Rdečega križa, s prošnjo, da njegovo vsebino ponatisnemo. Mi bi to tudi prav radi storili, ker smo vedno pripravljeni podpreti vsako človekoljubno pobudo, toda preden to storimo bi vseeno radi dobili pojasnilo, ki nam ga »Dravski banovinski odbor odbor Rdečega križa« dolguje še od marca meseca preteklega leta.

Tedaj je bilo namreč na občnem zboru slovenskega dela Rdečega križa podano poročilo, po katerem naj bi bil Rdeči križ med vsedržavnimi društvi častna izjema, da daje Sloveniji več, kakor pa od nje prejema. Mi smo v našem listu 18. marca 1938 izrazili svoj dvom o resničnosti te trditve in ga med drugim utemeljili tudi takole:

»Poročilo ljubljanskega odbora v svojih računih prav preprosto nikjer ne upošteva velikanskega prispevka, ki ga Slovenija daje Rdečemu križu v teku tedna Rdečega križa, ki je z zakonom uveden v mesecu septembru vsako leto. Ta teden se pobira pri vseh poštnih pošiljkah ,pri vseh vrstah vozovnic, pri vstopnicah itd. za Rdeči križ po pol dinarja, in ti prispevki znašajo nad milijon dinarjev vsako leto. Zato je naravnost smešna trditev, da je leta 1936. in 1937. glavni odbor Rdečega križa prejel od Slovenije samo 130.000 din. Toliko je vendar prejel v enem tednu samo na prispevkih pri prodanih železniških vozovni-

Končno smo pozvali ljubljanski odbor Rdečega križa, da točno ugotovi višino prispevkov, ki jih daje Slovenija letno njegovi centrali v teku obveznega tedna Rdečega križa. Pripomnili smo še, da bo šele po tej ugotovitvi mogoče govoriti o tem, ali je med vsedržanimi društvi Rdeči križ za Slovenijo res častna izjema ali ne.

Kljub temu, da je od tedaj preteklo že skoraj poldrugo leto, še nismo prejeli od strani »Dravskega banovinskega odbora Rdečega križa« nobenega pojasnila ali odgovora. To okolnost moremo šteti vsekakor le kot potrdilo upravičenosti našega dvoma, ki smo ga izrazili o pravilnosti poslovnega poročila ljubljanskega odbora Rdečega križa.

Preden moremo tedaj ustreči želji Rdečega križa in ponatisniti poslani letak, moramo pač vztrajati na tem, da nam da Rdeči križ natančna pojasnila o prispevkih Slovenije; kajti nikakor se ne moremo strinjati s tem, da tako važno društvo podaja naši javnosti netočna poslovna poročila.

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

najugodneje pri

Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Tujci v naši državi in Sloveniji

Naša državna statistika objavlja vsako leto v svojem letopisu podrobne podatke o zadnjem ljudskem štetju, ki se je v naši državi vršilo dne 31. marca 1931. Tako je v zadnjem letniku letopisa izšla tudi statistika v zaposlenih tujcih v naši državi. Po teh podatkih je bilo v vsej državi 140.766 tujcev. od tega v Sloveniji 17.146. Podrobnejše številke kažejo:

	tujcev	od teh zaposlencev	od zaposl. vzdrževanih
v vsej državi	140.766	76.387	64.379
v Sloveniji	17.146	10.122	7.024

Dasi je Slovenija po številu vsega svojega prebivalstva le trinajsti del prebivalstva v Jugoslaviji, sledi iz gornjih številk, da je število tujcev, zaposlenih v Sloveniji, po odstotkih večje, čemur je seveda dozdaj bil vzrok večji razvoj in obseg industrije v Sloveniji v primeri z drugimi pokrajinami državi.

Poduobnejši pregled kaže, da je od celotnega števila tujcev zaposlenih:

	v industriji in obrti	v trgovini, kreditu in prometu	skupno
v vsej državi	24.310	8.585	32.895
v Sloveniji	4.247	1.034	5.281

To pomeni, da je v Sloveniji v industriji in obrtu zaposlenih nekaj več kot šestina vseh v državi, v trgovini, kreditu in prometu pa nekaj manj kot osmina.

Nič manj kot te številke naj morejo zanimati tudi številke o zaposlitvi zamejskih vajencev, ki jih statistika zaznamuje posebej. Teh je bilo zaposlenih:

	v industriji in obrti	v trgovini	skupno
v vsej državi	1.037	127	1.174
v Sloveniji	243	32	276

Že dejstvo samo, da je med zamejskimi zaposlenci toliko vajencev, vzbuja svojevrstne misli, primerjava pa celo kaže, da je petina teh zamejskih vajencev bila zaposlena v Sloveniji, od teh v trgovini celo četrtina.

Po posameznih državah tujci niso navedeni, dasi bi bil tak podroben pregled še bolj zanimiv in bi morda številke za Slovenijo opravičil za toliko, za kolikor bi se primeroma veliko število nanašalo na tuje državljane slovenske narodnosti. Ker se bo v letu 1941. vršilo novo ljudsko štetje v državi, bo primerjava prav zanimiva, posebno če se bo odstotek števila v državi v primeri s Slovenijo kaj povišal ali znižal. Vsekakor bi bilo s številom zaposlenih inozemcev v Sloveniji še vse bolj zanimivo primerjati število tistih domačinov, ki so šli v tujino ali pa v južne pokrajine države s trebuhom za kruhom. Za prav te zadnje ne najdemo v nobeni statistiki določnih podatkov.

cah!«

Podoba naše javne uprave

V Belgradu izhaja dvakrat na mesec list »Jugoslovanska P. T. T.«, glasilo poštnih uradnikov. V svoji 137. številki priobčuje sestavek »Kako se je vodila osebna politika pri nas«. Sestavek podaja prav nevšečno podobo iz našega javnega življenja. Dvakrat poučen pa je sestavek za nas Slovence. Nazorno nam kaže, zakaj primanjkuje pri nas kakor drugega tudi poštnega osebja, medtem ko ga je drugje preveč, in spet nam kaže razločno in zgovorno, kje je izvir vsega zla: v jugoslovenskem centralizmu. Zato priobčujemo iz njega nekaj odstavkov. Uredništvo.

Mar ste prišli kdaj pred volitvami v torek ali petek v našo največjo strokovno napravo? Ali ste videli take dni tisto pisano množico kmetov, deklet, žena, fantov, ki se stiska po hodnikih in čakalnicah? Bilo jih je praviloma po 50, 60, 70 in več. Vsak je nosil kakšno pismo ali priporočilo, ali pa je imel namesto priporočila vsaj to prednost, da je po rojstvu ali da je prišel iz tega in tega mesta, tega in tega okraja, ki imajo izrečno prednost. Človek se je moral vprašati, kaj vse hočejo ti ljudje. Ali hočejo namestitev, ali premestitev, in kakšne zveze ima ta pisana množica s p. t. t. stroko?...

Največje število med njimi hoče vsekako namestitve, prosi, da bo sprejeta v službo. Zdravje, sposobnost, vedenje, splošna pripravnost za službo? — Poglavitno je tisto pismo, priporočilo, kraj rojstva, okraj... Ta pisana množica, to je podoba sprejemanja novega osebja v službo pri nas. To je kraljestvo protekcij. Glavno merilo za sprejemanje v službo — protekcija. Protekcija in intervencija. Protekcija pomeni tole: jaz hočem, da bo tale oseba, ki jo protežiram, sprejeta v državno službo, brez ozira na drugo in brez ozira na vse druge osebe v državi, ki imajo lahko iste ali boljše pogoje za službo: zdravje, šolsko spričevalo, sposobnost, nravnost, življenjska leta itd. Jaz hočem to po moči svojega položaja, na podstavi prijateljstva, znanstva in rojstnega kraja, a vi mi morate to narediti, ker ste mi osebno obvezani ali mi boste obvezani, ker smo prijatelji in iz istega kraja. Vse drugo je postransko in manjše važnosti. A druge za službo sposobne osebe? Pa naj delajo isto, če morejo; če pa ne morejo, naj čakajo... Njihne prošnje za namestitev in druge listine se zlagajo v omaro in tam leže, dokler ne bodo komu odveč... Takrat se prošnja in listine vrnejo prosilcem, ki nimajo protekcije.

Zares je nerazumljivo za ljudi, ki so videli moderno urejeno upravo, in zlasti danes, ko se govori o neki nadprodukciji izobražencev in šolane mladine, da se sprejemajo pri nas v službo novi nameščenci na tak način, kolikor toliko izključilen, sebičen in separatističen. Zakaj ne sprejemamo v službo po razpisu; zakaj ne izbiramo najboljših kandidatov; zakaj ne damo mogočosti tej mladini, vsem državljanom, ki imajo pogoje, da se udeleže pri razpisu za sprejem v državno službo? Zakaj smo razdelili državljane med »naše« in ostale; zakaj ne spoštujemo z zakonom razglašene enakosti pred zakonom? Mar ni jasno, da bomo imeli tako boljšo izbero in da bo nameščanje po izberi koristnejše za službo, a pravičnejše za mladino in državljane?

Sprejemanje po protekciji povzroča mnoge zlorabe. Sprejemajo in nastavljajo se kandidati skoraj brez dokazov o sposobnosti in drugem... Sprejemajo se nesposobni kandidatje, neporabni, ki samo obremenjujejo državno blagajno, služba ima pa od njih zelo majhne ali nobene koristi. Znan nam je primer, ki se je zgodil v nekem večjem mestu v Bosni. Neki mladenič maturant, je prosil čez krajevno pošto za nastavitev. Pošta je prošnjo poslala naprej s pripombo, da je mladenič neoporečen in iz dobre hiše. Čez nekaj časa je bila prošnja vrnjena pošti, naj sporoči maturantu, da ne more biti nastavljen zaradi pomanjkanja kreditov. Niso pa minuli niti trije tedni, ko je prišel na isto pošto spis, s katerim sta se na njej nastavila za služitelja dva propadla rokodelca iz mesta. A pošta sploh ni potrebovala služiteljskih moči, ampak uradnike. In za ta napol-služitelja so bili krediti! Bili so zato, ker je njihno nastavitev zahtevala vplivna politična oseba, naš maturant je pa mislil, da mu je maturitetno spričevalo dovolj, da dobi službo. Odveč je pripominjati, da pošta od teh bivših rokodelcev ni imela nobene koristi, ker so ji bili odveč. Še en primer. V nekem »našem« okraju je dobilo nekaj pošt, ki imajo po statusu samo po enega služitelja, po štiri in po šest služiteljev. Ti ljudje niso imeli nobenega dela niti niso hoteli delati; sedeli so brez dela in se dolgočasili, toda plača je tekla... Upravniki teh pošt so se takole razgovarjali po telefonu: upravnik A pravi upravniku B: »Kaj naj naredim s temi ljudmi, po ves dan sede brez dela.« — Upravnik B: »Kupi jim kvarte, da se ljudje kratkočasijo.« Tehničnim terenskim sekcijam je naloženo, da brez milosti odpuščajo z dela izurjene in sposobne ljudi, ki delajo že po deset, dvanajst let v sekciji, da narede prostor novim, neukim kmetom, ki jih je pripeljala sem protekcija.

Janez Kocmur:

Brez naslova

(Nadaljevanje.)

Nekoč se je pripeljala iz Like velika »truma« kmetov, da izrazi svoje neizmerno veselje nad novim stanjem. Nove kmečke obleke so razvrstili v prvo vrsto, oguljene so postavili zadaj. Tem so zabičali, klicati samo živijo, ko bo dano znamenje. »Pazite na gospoda ‚poglavitnega',« so rekli. »Ko bo zaklical on, zakličite še vi. A ne rjoveti — lepo in spodobno kakor pri petju v cerkvi.«

V kmete preoblečeni gospodje v prvi vrsti so že vedeli približno, kaj bodo vprašani. »Iz katere vasi ste? Ali ste zadovoljni? Kako kaže letina?« Imeli so že pripravljene odgovore; naučili so se jih bili na izust doma pred ogledalom. »Izvrstno, gospod predsednik. Narod je srečen, da nikoli tako; sedaj hodi v škornjih spat, prej je hodil še v cerkev bos.«

A vrag je muhast. Čisto zadaj je stal možak, visok in tršat, pravi pravcati Ličan. Obraz poraščen z brambovsko brado, podobno nekdanji cesarski, ki se še vidi tu in tam po liških brdih. Moža so vzeli s seboj samo za okras; zato so ga postavili v zadnjo vrsto, da ne bi bil vprašan in bi ne bleknil katere po pravici.

Možak je štrlel izmed vseh kakor skala na zelenici, njegova zunanjost je zbujala pozornost že od daleč. Pa se je zgodilo, da je bil vprašan preko glav vseh. »Od kod, stric?« — »Fala na pitanju, cesarost, Od tam in tam.« — »Koliko si star, stric?« — »Fala na pitanju, cesarost. Osamdeset i dve godine.« — »Star si; težko si prišel, stric, je-li?« — »Dabome, cesarost. Pa morao sam... Pa došli so žandari... Pa došli so župan i bilježnik... Pa došli su učitelj i pop... Pa nemoj dirati u mene,« se je zadrl v soseda, ki ga je suval skrivaj, da naj neha. In je nadaljeval: »Pa dobio sam pedeset forinti; zašto bi onda ne došao?« Zadnje besede so utonile v splošnem pokašljevanju. Izpraševanja je bilo konec. Zunaj se starec ni mogel načuditi, zakaj da ne bi smel govoriti resnice.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Unitarizem ali sporazum

Dne 28. letošnjega julija je zapisala »Samouprava« v uvodniku:

Ali ker je naš (namreč jugoslovenski, ur.) narod razdeljen na plemena, in ker imajo ta plemena svoje posebnosti, je bilo treba novo, skupno državo tako organizirati, da bodo vsa plemena v njej zadovoljna.

S tem je torej »Samouprava« povzela staro jugoslovensko trditev, da slovenskega in hrvaškega naroda sploh ni, da so tu samo nekakšna plemena. Trditev, ki je imela od vsega začetka za namen, da opraviči centralizem in da obenem tudi opraviči izkoriščanje Slovencev in Hrvatov, češ če smo že en narod, je vendar vseeno, kateri del tega enotnega aroda dobi veliko, kateri pa malo. A prav zaradi takih trditev in miselnosti in iz njih izvirajočih dejanj je nastalo hrvaško vprašanje, pa seveda tudi slovensko, čeprav se o zadnjem po zaslugi naših voditeljev skoraj nič ne govori. Sporazuma s Hrvati torej ne more biti, dokler niso brezpogojno priznani kot **narod** in dokler ne dosežejo vsega, kar jim kot narodu gre.

»Samoupravi« pa se ne zdi nič navzkrižno, če piše komaj dva dni spet v uvodniku takole:

V Jugoslaviji je dokončno zmagalo prepričanje, da se hrvaško vprašnje ne more rešiti enostransko, ampak z dvostranskim dejanjem sporazuma in bratovske edinosti, ki bo izhajala iz tega političnega dejanja.

Lepo in dobro in prav! Toda prav zato naj poskuša »Samouprava« tudi malo z logiko delati. Potem bo spoznala, da ne gre, razglašati **enostransko** Hrvate in Slovence za pleme, če hočejo biti ti narod in če nikoli in pod nobenim pogojem ne bodo v **dvostranskem** sporazumu od tega odnehali. Ali še bolj razločno, preneha naj s centralističnim velikosrbskim plemenskim naukom, ki ga ne Slovenci ne Hrvatje ne priznavajo, ki ga še veliko manj priznavajo Srbi, kolikor ga nimajo za sredstvo velikosrbskih prizadevanj. Kajti ali centralizem ali sporazum. Med njima je treba izbirati.

Statistika gospodarskih obratov

Po pravkar izdanem poročilu Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani posnemamo, da izkazuje statistika gibanja gospodarskih obratov v Sloveniji za drugo letošnje četrtletje prirastek za 100 obratov. Toda ta prirastek gre skoraj v celoti na račun obrta, ker zaznamujeta industrija in gostinstvo malostni prirastek (3 odnosno 9 novih obratov), trgovina pa nazadovanje za 29 obratov. Pri industriji kljub izkazanemu prirastku ne more biti govora o kakem napreku, ker gre v večini primerov le za izvršeno izpremembo obrtnega lista zaradi naslovov tvrdk in družabne oblike, tako da docela nanovo ustanovljenega obrata ne more statistika zaznamovati nobenega. Prirastek v obrtu in gostinstvu je kljub novim obrtom (117 odnosno 9) še vedno pod normalo let pred veliko gospodarsko stiska, medtem ko zbuja skrb vnovično nazadovanje trgovskih obratov, ki so se v prvem in drugem četrtletjru zmanjšali za 55 enot. Če sodimo samo po številkah, bi morala trgovina preživljati spet hudo stisko, ki se kaže že celo v odjavah obrtov.

Podrobnejši pregled nam kaže, kako hitro pogledamo krajevno razdelitev gibanja, da je po odjavah obrtov v prvi polovici letošnjega leta predvsem prizadeta Ljubljana in okraj ljubljanske okolice. V obeh četrtletjih zaznamuje mesto v trgovini 58 odjav več kakor prijav, torej več odjav, kolikor je bilo splošno v Sloveniji nazadovanja (55). Istočasno se je v Ljubljani zmanjšalo število gostinskih obratov za 25, dasi je v splošnem bilo število prijav gostinskih obratov večje kot odjav. Podobno zmanjševanje gospodarskih obratov zaznamujejo letos le še tile okraji: Gornji grad, Laško, Logatec in Novo mesto. Tako upadanje števila gospodarskih obratov v Ljubljani pomeni mnogo. Na eni strani to, da Ljubljana po katastrofah vseh svojih večjih industrijskih obratov v zadnjih letih kmalu ne bo tudi v trgovini nič pomenila. Na drugi strani pa moremo videti v tem tudi dokaz za to, kako malo se zmenijo v današnjih časih ljudje za napredek glavnega mesta Slovenije, ki bi moralo v isti črti iti naprej kot druga jugoslovanska mesta, ostaja pa le leto za letom zadaj, brez vsake podlage za svoj potrebni razvoj in — kar je še huje — brez vsake uvidevnosti na odločilnih mestih. Za razvoj Ljubljane glede na vse dolžnosti, ki jih mora glavno mesto vršiti kot predstavitelj mesta v kulturnem, političnem in gospodarskem pogledu, nas morejo navdajati zato prav črne skrbi, ako se položaj v zadnjem trenutku ne bo korenito izpremenil.

Centralistična slika

Tole beremo v dopisu iz Pariza, ki ga je napisal Janko Lavrič in priobčila »Nova doba«:

Pred tedni in meseci so krožile v jugoslovanskem časopisju vesti o nameravani ustanovitvi novih državnih tovarn za celulozo, a gotovega se še danes ničesar ne ve. Tukaj v Parizu pa je bila te dni ustanovljena delniška družba s kapitalom petih milijonov frankov za prodajo te celuloze (»Comptoir franco-yougoslave pour la vente de Pâte à papier«, S. A., Frs. 5,000.000.—), ki naj bi dobila izključno prodajo snujoče se družbe »Jugoslovenska celuloza«. Tu ne nameravam pisati o državnem podjetništvu, ne o tujem kapitalu, marveč le o važnosti neposredne trgovske organizacije: nove tovarne niti ne obstajajo, niti se ne ve točno, kje bodo stale, a prodajna organizacija v zamejstvu za to blago, finančno močna delniška družba, že obstaja!

Zastopnik Seligmanove finančne skupine je šele pred dvema tednoma odpotoval v Jugoslavijo, da poišče primeren kraj za te tovarne.

Do nastopa jugoslovenstva smo imeli pri nas svobodno trgovino, samo za odpiranje določenih obrti, kakor gostilniških, tiskarniških in podobnih, je bilo potrebno posebno dovoljenje. To pa ni šlo nacionalnim centralistom v račun, ki so takoj zavohali velikanske mogočosti upravnosvetniških, posredovalnih in drugih zaslužkov. Zato je bila ta svoboda takoj odpravljena, in danes je treba že prav za vsako maloto dolgotrajnega in dragega posredovanja v Belgradu. Kdor vse to ve, ta tudi lahko razume zgorajšnji dopis. Poglavitno je pač posredovanje in kar je v koristni zvezi z njim. Tak je zakon nacionalnega jugoslovenstva.

Dva nova fonda

Novi centralni fondi se množe zadnje čase, da bi lahko bledeli najhujši pripadniki JNS od zavisti. Komaj je prišel pod streho fond za zidavo in opravo sodnijskih poslopij, že je izurjen jugosloven prišel na misel fonda za zidavo in spopolnitev gostinskih stavb v turističnih krajih in je seveda tudi takoj naredil načrt in pravilnik zanj.

Izmed nepotrebnih, še več, škodljivih fondov bi bil ta gotovo najbolj nepotreben. Tem manj, ker prav na tem polju zasebna delavnost dela raje skoraj več, kakor bi bilo treba. Tak fond bi

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezenju brezplačen

torej samo nalagal nove dajatve in dejansko s tem oviral gostinski promet. Zato upamo, da se bodo vsaj to pot poslanci iz Slovenije zavzeli, da se ta fond ne ustanovi. Pri tem bodo prav lahko nastopili proti vsem tistim, ki upajo na korita pri tem fondu, z opozorilom, da je snovanje novih fondov prav v teh časih popolnoma odveč, ko se pripravlja sporazum in s tem konec vsej fondovski politiki. Ustanavljanje novih fondov bi pa samo okrepilo nezaupanje Slovencev in Hrvatov, ki bi se jim utegnilo zdeti, da se na odpravo centralizma ne misli resno, če se vsak hip ustanavljajo nove centralistične naprave.

Obenem se je ustanovil poseben fond za zidavo poslopja v Belgradu, v katerem bodo nastanjeni finančni uradi, menda tisti, ki teh sto in trinajst fondov, ali kolikor jih je že, in njihne milijardne fonde upravljajo. Torej nekakšen fond za fonde. To poslopje se bo seveda že kar začelo zidati.

Kajti stvar je silno nujna in sicer v več pogledih.

Nenarodni Hrvatje

»Samouprava« od 26. prejšnjega meseca piše o vlogi Jugorasa v delavskem gibanju. V njem zatrjuje tudi tole:

Pomen in vloga Jugorasa je zlasti narasla od dne, ko je v njegovo organizacijo stopila Zveza slovenskih delavcev s svojim celotnim članstvom. S svojim pristopom ni samo povečala števila članov Jugorasa, ampak je tudi popolnoma utrdila njegove vrste in mu dala pooblastilo, da govori in dela v imenu vseh **narodnih** delavcev Jugoslavije.

Kakor je znano, nočejo Hrvatje in hrvaški delavci o Jugorasi kot unitaristični delavski organizaciji nič slišati. Kajti oni hočejo biti narodni Hrvatje ne pa nacionalni jugosloveni. Očitno pa »Samouprava« ne priznava Hrvatom pravice, da bi se imenovali narodni, če piše, da so v Jugorasu **vsi** narodni delavci Jugoslavije. Le zdi se nam, da je to malo težko, če preudarimo, da so Hrvatje tudi državen narod in da torej le ne gre odrekati narodnega značaja tistim Hrvatom, ki svoj narod priznavajo in se pripadnosti k njemu zavedajo.

Sicer pa je stvar tudi glede slovenskih natančno ista. Sedanje volitve delavskih zaupnikov kažejo, kje je večina slovenskih delavcev. In če bi že »Samouprava« hotela socialističnim delavcem odrekati narodni značaj, drugim ga le praviloma ne more.

Razen v enem primeru, ki bi pa veljal potem tudi za Hrvate. Če bi namreč besedo naroden rabila v smislu jugoslovenskega nacionalstva, ki Slovencev in Hrvatov kot narodov sploh ne pozna. V tem primeru bi bila trditev »Samouprave« seveda resnična in pravilna.

In zdi se nam, da je tudi postavljena v tem duhu.

Vrvitarji na delu

»Eden izmed reševalcev« je poročal v »Slovenski narod« od 31. prejšnjega meseca ob zadnji planinski nezgodi na Jalovcu, da sta »v soboto zaplezali ..... dve vrvitvi v inž. Hornovo smer severozapadne stene Jalovca«.

Slog, to je tisto, kar dela človeka, pravijo Francozi. Kakšnega človeka dela slog v tem primeru, to vidi vsak, ki prebere samo navedeni stavek. Da v takem slogu ne sme manjkati besednih potvor, je komaj vredno posebej poudarjati. Zato je tudi »zaplezala« vanj »vrvitev«, brezmiselna jezikovna spaka, ne tvorjena, ampak po rokodelsko izdelana brez znanja našega jezika in brez posluha zanj, izdelana sicer po tuji, nemški besedi »Seilschaft«, pa prav tako brez znanja nemščine, a najbolj brez čuta za logiko in jasno misel. Zato pa tudi noben slovensko misleč in govoreč človek ne bo razumel te besede, razen če zna nemški in si jo trudoma iz nemščine razloži. Potem bo šele uganil, da gre za skupino dveh ali več gorohodcev, ki se na ledenikih in širnem skalovju **navežejo** zaradi medsebojnega varovanja na vrv.

Slovenec, ki misli s svojo glavo, ne bo ob takem pojavu niti malo v zadregi za pravilno oznamenilo. Videl bo, da sta se dva, da so se trije ali štirje na vrv **navezali.** Dejanje samo bo imenoval **navezovanje,** nasledek in uspeh navezovanja pa **navezo.** To bo zanj samoobsebno tem bolj, ker pozna slovenščina celo vrsto samostalnikov iz glagola vezati in njegovih zloženk: vez, veza, obveza, zaveza, poveza, podveza itd.

Samostalniki na -itev pa stoje namesto glagolnika pri dovršnih glagolih. Morejo se tvoriti torej samo iz glagola. Glagola vrviti pa slovenščina sploh ne pozna.

Sicer pa res škoda, da se je ustavil tisti »eden izmed reševalcev« že kar pri vrvitvi. Da ga ni mikalo, še svojo reševalno skupino imenovati tako po pohlinovsko, recimo kot reševalitev. In če bi se mu zdelo, da se je z njo še premalo naslonil na nemško »Rettungsmannschaft«, bi mu na primer priporočali reševalno moštvitev. Pa to sta samo dve izmed neštetih mogočosti, in prav radi priznamo, da je tu za jezikovnega neduha še neobdelanega polja, ki je nepregledno za nas.

Mali zapiski

Slovensko delavstvo za demokracijo

Pred nekaj meseci so bile volitve delavskih zaupnikov. Te volitve so tajne in torej svobodne. Delavstvo je že takrat pokazalo, da nima smisla za fašistične poskuse in je volilo pripadnike svojih starih demokratičnih strokovnih organizacij. Takrat so bile volitve preložene. Zdaj se vrše volitve spet. Pokazalo se je pri tem, da delavstvo ni spremenilo svojega prepričanja in da slej ko prej odklanja ljudi, ki se skušajo uveljaviti z nedemokratičnimi načini.

Bolje pozno kakor prepozno

Belgrajski obzornik »Napred« spada med tiste redke srbske časopise, ki jih je začelo obhajati spoznanje, da je jugoslovenski centralizem tudi za Srbe škodljiv, kljub zlatemu dežju, ki rosi v znamenju »edinstva« na njihne kraje. Takole piše:

Centralistična premama je lahko premagala vse, stvarnosti ni mogla premagati, ampak ona sama je bila od nje premagana. Stvarno, ki ga je mislil uničiti centralistični zamah, je živelo dalje in postajalo vedno mogočnejše... Zastopniki centralizma so bili poglavitno Srbi in to ne samo Srbi iz Srbije, ampak tudi iz drugih krajev naše zemlje... Zato se lahko reče, da je nravno in politično prizadejal centralizem največ škode ravno Srbom, ki so v nasprotju z dokazanim svojim svobodoljubnim izročilom postali zaradi njega posebno v očeh Hrvatov nasilniki in tlačitelji.

Brez kroja

Ob zadnjem obisku angleškega kralja v Ameriki so ljudje spet kedaj lahko opazili in to tudi storili, da nima Roosevelt, predsednik najmočnejše in najbogatejše države na svetu, niti ene uniforme. Ob vseh še tako svečanih priložnostih shaja prav dobro z navadno civilno obleko. Nekaj, kar pojde uniformiranemu srednje- in vzhodnoevropskemu svetu bolj težko v glavo. Zlasti kak jugoslovenski nacionalec od Orjune do Odbrane se bo težko znašel. Kvečjemu tako, da bo razglasil, kako blizu konca mora biti ta nesrečna Amerika v primeri z edinstveno državo.

Pa je že tako na svetu: bolj ko je kdo nesamostojen in nazaj, bolj potrebuje nekega zunanjega oznamenila svoje brezpomembnosti.

V Trstu ni narodnih manjšin

Tako vsaj ugotavlja tržaški dnevnik »Il Piccolo«, ko napada angleške liste, ki so pisali, da bo dan Trst za deset let Nemčiji za izrabo njegovega pristanišča.

Objave VIII. Mariborskega tedna.

Prireditve letošnjega VIII. Mariborskega tedna od 5. do 13. avgusta bodo za naš obmejni Maribor z njegovim posebnim položajem tudi, in morda celo v prvi vrsti narodnega in državnega značaja, ker bodo kot gospodarska in kulturna revija dela in življenja slovenskega severovzhoda pokazala trdno življenjsko voljo kljub težkim časom. Največjega narodnega pomena pa bo nedvomno mogočni Festival slovenskih narodnih običajev v soboto 5. in v nedeljo 6. avgusta popoldne na stadionu SK Železničarja ob Tržaški cesti. Zato je potrebno, da obišče v teh dneh slovenski obmejni Maribor vse, kar se zaveda potreb, ki nam jih stavi sedanji čas. Enkrat samkrat v letu nas kliče zeleno mesto ob Dravi in vsaj enkrat samkra se odzovimo njegovemu klicu!

Festival slovenskih narodnih običajev v okriljju letošnjega VIII. Mariborskega tedna dne 5, in 6. avgusta bo najveličastnejša revija naše folklore nele v Sloveniji, marveč sploh v Jugoslaviji. Za mirskega bo ta festival naravnost odkritje bogastva naših narodnih sporočil, za katera smo se doslej vse premalo zanimali. Za prihod v Maribor je od 4. do 6. in za odhod od 5. do 7. avgusta dovoljena četrtinska voznina po železnicah ljubljanske direkcije.

Z lastnim trudom in lastno močjo se je Maribor osvobodil, z lastnim trudom in lastno močjo si je ustvaril tudi svoje gospodarske in kulturne življenjske pogoje. Plodove tega svojega optimističnega dela bo pokazal na veliki gospodarski in kulturni reviji letošnjega VIII. Mariboskega tedna od 5. do 13. avgusta. Kdor se hoče na lastne oči prepričati, koliko volje je v našem obmejnem ljudstvu, naj pride v teh dneh v Maribor! Ne bo mu žal. Za prenočišča in prehrano je preskrbljeno v polni meri in v splošno zadovoljstvo.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja izbrani spisi

20 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najobširnejši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Obiščite 8. Mariborski teden od 5. do 13. avgusta 1939

Polovična vožnja na železnicah od 1. do 17. avgusta 1939

Velika gospodarska in kulturna revija

5. do 6. avgusta festival slovenskih narodnih običajev

Industrija — Trgovina — Obrt — Kmetijstvo — Velika tekstilna razstava — Tujskoprometna razstava — Gostinstvo — Vinska pokušnja — Razstava narodnih vezenin — Narodopisne razstave — Jubilejna gledališka razstava — Skautska razstava — Razstava malih živali — Številne specialne razstave — Koncertne in gledališke prireditve — Sportne prireditve — Veseličnl park na razstavišču itd.

Obiščite Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji! * Obiščite zeleno Pohorje in sončni Kozjak! * Obiščite vinorodne Slov. gorice! * Obiščite veseli Maribor in njegovo okolico!

Mariborski teden je najlepša priložnost za obisk naše severne meje!